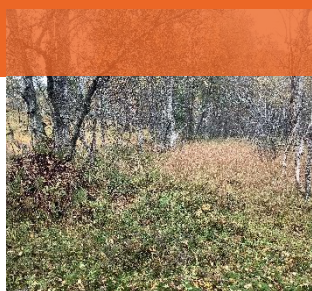
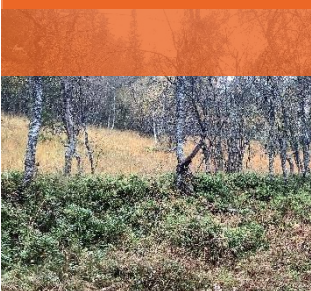

Skjøtselsplan for Bakslættet, Orkland kommune, Trøndelag fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt
naturtype

Solfrid Helene Lien Langmo

Skjøtselsplan for Bakslættet, Orkland kommune, Trøndelag fylke

Forfattere: Solfrid Helene Lien Langmo

Publisert: 02.05.2022

Antall sider: 25 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Orkland kommune v/ Odd Lykkja

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Langmo, S. H. L. 2022. Skjøtselsplan for Bakslættet, Orkland kommune, Trøndelag fylke. Biofokus rapport 2022-060. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Bakslættet fra nord mot sør / Langs ei av grøftene / Kanten mot myra mot sørvest / Detaljer fra arts mangfoldet / Trær som skal hogges. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo

Biofokus rapport 2022–060

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-095-3

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Skjøtselsplanen for Bakslættet i Orkland kommune er utarbeidet av Biofokus på oppdrag fra Orkland kommune. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Trøndelag. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Biofokus takker Orkland kommune ved Odd Lykkja for godt samarbeid i prosessen med skjøtselsplanen. Vi takker også grunneier og skjøtselsansvarlig Ane Haugen Wexselsen for faktaopplysninger, god dialog, engasjement og verdifulle innspill til planen.

Markabygda, 1. april 2022

Solfrid Helene Lien Langmo

Seterskjulet ligger gjemt i kanten sør for enga. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Innhold

1	Slåttemark i Midt-Norge	5
2	Skjøtselsplan for Bakslættet	7
2.1	Innledning	7
2.2	Hensyn og prioriteringer	10
2.3	Tradisjonell og nåværende drift	11
2.4	Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	11
2.5	Mål for verdifull slåttemark	12
2.6	Restaureringstiltak	13
2.7	Skjøtselstiltak	14
2.8	Oppfølging av skjøtselsplanen	15
3	Kilder	16
	Vedlegg	17
	Bilder	17
	Naturtypelokaliteter	21
	Tiltakslogg, grunneiers/drifters notater	24

1 Slåttemark i Midt-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er arealer i innmark og utmark som ble slått regelmessig og forholdsvis seint i sesongen. Slåttetidspunktene varierte lokalt i forhold til hvor slåttemarkene lå og etter typen slåttemark. Slåttemarkene domineres av ville plantearter, og de er ofte urterike. Derfor blir de gjerne kalt blomsterenger. Artssammensetningen i slåttemarkene varierer mye på grunn av jordsmonn, høyde over havet m.m. Etter fuktighetsforholdene skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

I de tørre engene vokser det lave gras og urter, blant anna katterot (i midten). På de arealene hvor grunnen er litt kalkholdig, kommer også sølvmyr inn (t.h.). Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

I tørrengene er lavvokste gras og urter vanlige, slik som gulaks, gjeldkarve, vill-løk, gulmaure, blåklokke, engfiol, smalkjempe, katterot, tiriltunge, blåknapp, legeveronika, stemorsblom og øyentrøst. Områder med kalkholdig jordsmonn får i tillegg inn arter som vill-lin, jåblom, rundskolm, flekkmure, sølvmyr og lodnerublom. I seterregionen finnes også setermjelt, hvitkurle, rublom-arter og søte-arter. Flere av disse er på rødlista over trua arter (Artsdatabanken 2021).

Frisk, fattig slåttemark i Stjørdal. Dette er den vanligste slåttemarkstypen i regionen. Her vokser grasarter som gulaks (i midten), engkvein og rødsvingel sammen med urter som prestekrage, karve (til høyre), engsyre, hvitkløver og blåklokke. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Friskengene (dvs. litt fuktigere enger) er prega av et tett grasteppe med bl.a. engkvein og rødsvingel og halvgras som bleikstarr og engfrytle. Her finnes i tillegg mange urter, slik som småengkall, ryllik, blåklokke, gulmaure, rødknapp, prestekrage, karve, gjeldkarve, engsyre, hvitkløver, tepperot, følblom,

engsoleie, øyentrøst, rødkløver, hvitmaure, nattfiol-arter, blåknapp, tveskjeggveronika, legeveronika og engsoleie.

Ved kysten (spesielt i Møre og Romsdal) kan også jordnøtt og solblom inngå i slåttemarkene. I kalkholdige områder er friskengene ofte prega av graset dunhavre. Her kan det i tillegg vokse hjertegras, stortveblad, brudespore, bakkesøte, marinøkkel, jåblom, storblåfjær, flekkmure, vill-løk og nyresoleie. Ved kysten kan man dessuten finne bleiksøte, og i fjellet vokser ofte urter som svarttopp, fjelltistel, setermjelt, reinmjelt, flekkmure, hvitkurle, fjellnøkleblom, fjellbakkestjerne og snøsøte i slik kulturmark. Flere av disse er på den norske rødlista. Fuktengene har gjerne en høyere vegetasjon med store gras som sølvbunke. Her vokser også bekkeblom, enghumleblom, krypsoleie og hanekam.

I slåttemarker nær fjellet, slik som på fjellgardene i Sunndal, kan man finne arter som fjellmarinøkkel (i midten) og fjelltistel (til høyre). Begge disse artene er mest vanlige på noe kalkholdig grunn. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Slåttemarker med spredte trær som ble styvet (lauvet) til fôr kalles lauvenger. Lauvenger finnes både i lavlandet og i høgereliggende områder i Midt-Norge. Spesielt i fjordene på Nordmøre finnes gode eksempler på denne kulturmarkstypen. Områder med hassel ble tidligere ofte stelt for å sikre best mulig avkastning, både av nøtter og materiale brukt til tønneband og flettearbeid. For skjøtsel og restaurering av styvingstrær se Miljødirektoratets egen veileder for dette.

Tradisjonelle slåttemarker har blitt svært sjeldne og det er derfor spesielt viktig at de gjenværende slåttemarkene holdes i hevd på tradisjonelt vis. Slike områder bør slås seint og etter at de fleste plantene har blomstra av og satt frø. Følg helst den lokale tradisjonen for slåttetidspunkt om den er kjent. Man må ikke gjødsle og bruke tunge maskiner på slike arealer. Høyet må fjernes for å unngå næringstilførsel. Høstbeiting og ofte også en kort periode med vårbeiting var vanlig i slåttemarkene i regionen, men tradisjonene for dette varierte. Spesielt forsiktig må man være med vårbeiting av sau på arealer med rik vårflora (for eksempel der det er forekomster av orkideer).

Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i mer detalj i veiledningsheftet (Svalheim et al. 2018), og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge (Bele og Norderhaug 2008). Mye av denne teksten om slåttemark er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for Bakslættet

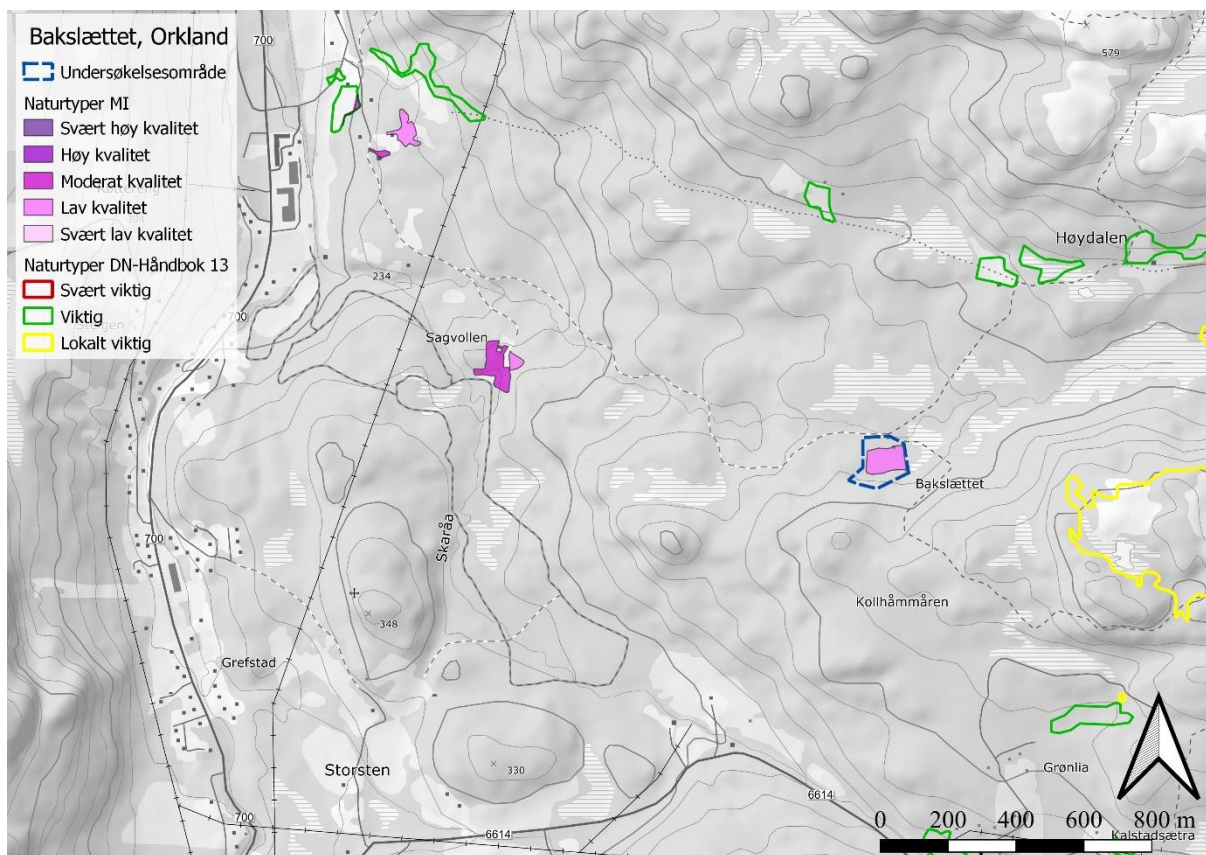
GRUNNEIER:		ANSVAR SKJØTSEL:		LOKALITETSVERDI I NATURBASE ¹ :
Ane Haugen Wexselsen		Ane Haugen Wexselsen		Bakslættet – B
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 22.03.2022		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 24.09.2021		
DATO REVIDERING: -		DATO BEFARING (REVIDERING): -		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):				
Kontakt med grunneier i forbindelse med befaringer. Grunneier har også fått anledning til å uttale seg til skjøtselsplanen.				
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Solfrid Helene Lien Langmo				FIRMA:
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV: -				Biofokus
UTM SONE LOKALITET(ER):	NORD:	ØST:	GNR./BNR.:	
Bakslættet: 32 W	6996934	537137	424/2,5, 426/1,4, 471/2	
LOKALITET:		NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:	AREAL (ETTER EVENTUELL RESTAURERING):	
Bakslættet		7,9 daa	7,9 daa	
DEL AV VERNEOMRÅDE:		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:		
Nei		Nei		
HVILKET VERN:				
-				

2.1 Innledning

Biofokus har på oppdrag for Orkland kommune kartlagt verdier knyttet til kulturlandskapet på Bakslættet i Orkland kommune i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan. Feltarbeidet i 2021 ble utført i vått vær den 24.09.2021. Undersøkelsene ble utført på en tid på året der en regner med å kunne fange opp de fleste relevante artsgrupper. Data er digitalt innsamlet ved hjelp av NiN-App utviklet for kartlegging etter Miljødirektoratets instruks for kartlegging av naturtyper (Miljødirektoratet 2021). En del artsfunn er lagt inn i BioFokus Artsfunnbase (BAB) slik at de vil fremkomme i Artskart. Slåttemarka som denne skjøtselsplanen omhandler ligger på Bakslættet i Høydalen i Orkland kommune. Høydalen er en seterdal

¹ Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim upubl).

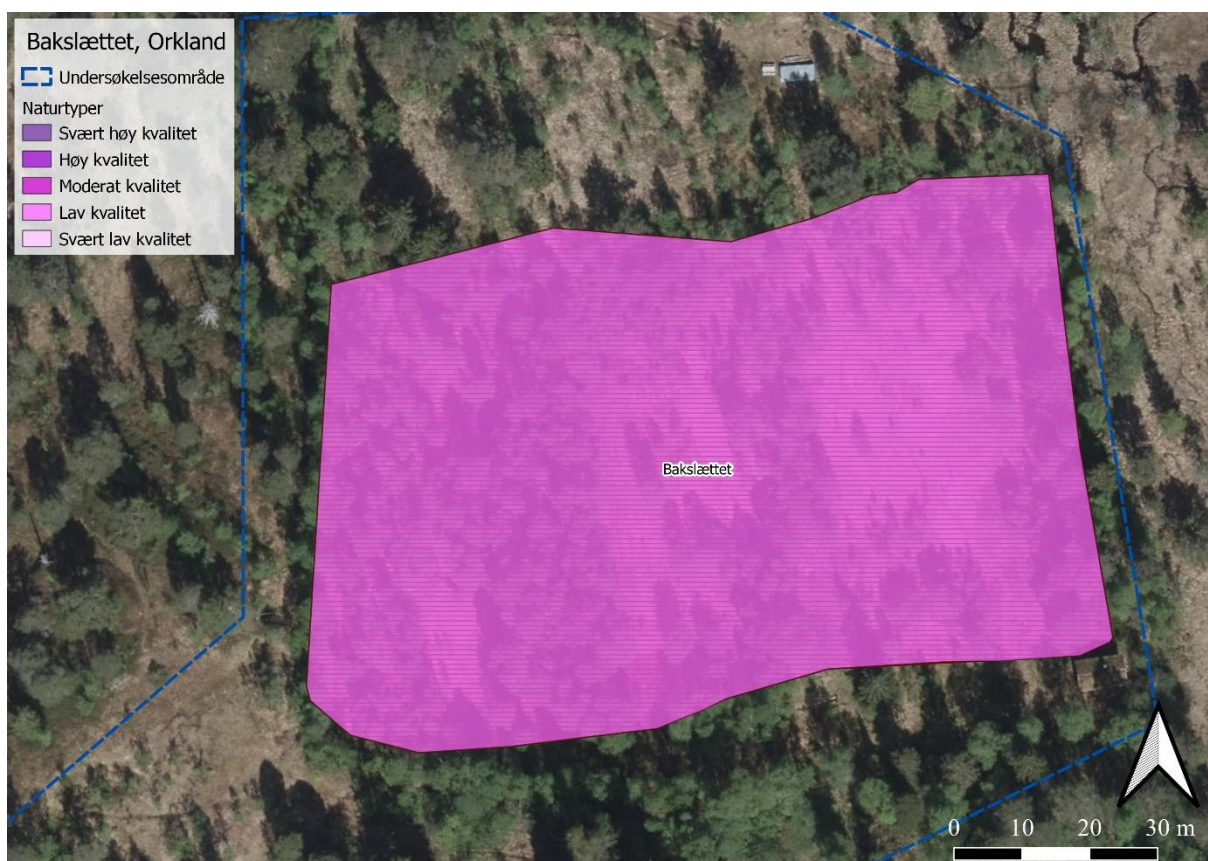
med en lang rekke setervoller og eldre boplasser som strekker seg fra Løkken verk i vest og over mot Prestbuvatnet i øst. Setervollene ligger spredt langs dalsidene i dalen, og Bakslættet ligger, som navnet antyder, på sørsida av dalen, og har en nordvendt eksponering. Den er ellers tydelig påvirket av kalkrikt sigevann fra liene sør for den. Området ligger basert på (Moen 1998) i mellomboreal vegetasjonssone (MB) og på grensen mellom svakt oseanisk (O1) og klart oseanisk (O2) vegetasjonsseksjon. Berggrunnen i området er rik, og består ifølge berggrunnskartet til NGU (NGU 2022a) av grønnstein. Løsmassene består av morenemasser (NGU 2022b).

Figur 1. Bakslættet ligger innenfor den blå avgrensningen. Bebyggelsen på Løkken sees til venstre på kartet. En lang rekke naturtyper knyttet til kulturlandskapet i Høydalen er kartlagt ved ulike anledninger.

Bakslættet er ikke tidligere registrert i Naturbase (Miljødirektoratet 2022), og det er ingen eldre registreringer i Artskart i området. Enga har imidlertid vært vurdert før (Steinar Vatne, pers.medd.), men uten at det ble registrert naturtyper her. Vurderingen av restaureringspotensialet var imidlertid usikker. Det foreligger nå planer om å restaurer lokaliteten ifølge grunneier.

Ved undersøkelsene i 2021 ble lokaliteten registrert som semi-naturlig våteng etter Miljødirektoratets instruks. Engene er grøfta langt tilbake, jf. fig. 3, men dette ligger såpass langt tilbake at den er valgt ført til semi-naturlig mark ut fra skjøtselshistorikken. I DN-Håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) er semi-naturlig våteng (V10) en del av naturtypen slåttemark, selv om den hører hjemme i våtmark. Lokaliteten er derfor også verdivurdert etter håndboka selv om den etter Miljødirektoratets instruks ikke er en del av naturtypen slåttemark. I DN-Håndbok 13 gis fukteng-våteng i forfall, men med restaureringspotensiale verdi Viktig – B. Ut fra dette er lokaliteten å regne som en utvalgt naturtype etter forskrift for utvalgte naturtyper. Verdien vil forringes raskt om tiltak ikke settes. Semi-naturlig våteng er vurder til DD – datamangel på rødlista for naturtyper fra 2018 (Artsdatabanken 2018).

Figur 2. De undersøkte områdene slik det fremstår på flyfoto fra 2018 med registrerte naturtyper. på dette bildet er det vanskelig å avgjøre hvor engene i det hele tatt befinner seg da den er i store områder er grodd igjen med bjørk.

Figur 3. Engene slik den fremstod på flyfoto i 1937. Her ser en tydelig hvordan den er avgrensa fra områdene rundt.

Figur 4. Kart som viser lokaliteter som i dag er å regne som utvalgte naturtyper i tråd med forskriften, dvs. som får verdi Svært viktig – A eller Viktig – B etter verdivurderingskriteriene i DN-Håndbok 13 som enda er vurderingsgrunnlaget for slåttemark i forskriften for utvalgte naturtyper.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Mye av det gamle kulturlandskapet i Meldal og bygdene rundt har de siste 50 årene gjennomgått store forandringer med intensivering av driftsformer og gjengroing/tilplanting av områder som ikke har latt seg drifte rasjonelt. Mye av det tradisjonelle slåtte- og beitelandskapet i de bratte lisdene er i dag prega av tett middelaldrende gråorskog eller plantefelt, mens jordbruket i betydelig større grad enn tidligere er konsentrert nede på de flate slettene i dalbotnen. Samtidig har også seterbruket opphørt, og setrene er i stor grad overlatt til dyr på utmarksbeite, i den grad dette enda finnes. Dette har i svært mange tilfeller ført til utarming av artsmangfoldet, og en fortrenging av konkurransesvake og lyskrevende engarter til fordel for skogsarter og mer høyvokste arter. Bakslættet er ikke noe unntak, og her har gjengroing og tilgang på mye vann gjort at artsmangfoldet delvis består av høyvokst gras og urter i tillegg til mye bjørk. For å ivareta artsmangfoldet er det viktig at slåtten gjenopptas samtidig som bjørka fjernes. Enkelte arealer (sonene med nr. 1 i kart i fig. 5) kan slås uten videre rydding.

Resten av lokaliteten (sone 2 i kart i fig. 5) krever til dels omfattende rydding av bjørk ute i engene og langs kantene før slått kan gjenopptas. I stor grad består tresjiktet her av bjørk, men i den grad det finnes større seljer i kantene av enga, kan disse settes igjen med tanke på insekter. Selje er veldig viktig som næringskilde for tidligflygende insekter. Også rogn og vier har blomster som er populære hos insektene. De fleste trærne som skal hogges kan tas ut i en omgang, men arbeidet bør likevel fordeles over flere år med tanke på arbeidsmengde. All transport av hogstavfall på begge lokaliteter bør skje på

frossen mark. Kvisthaugene bør deponeres utenfor engene eller brennes. Om de deponeres utenfor engene er det en fordel om dette gjøres slik at det ikke fører til oppgjødsling av engene. Slike hauger kan være viktige som skjul for en lang rekke arter inkludert insekter og småvilt. Stubber som ikke er til hinder for slåttene kan også stå med tanke på vedlevende insekter. Ut over dette bør det subbes så lavt som mulig. Kunstgjødsel, sprøytemidler eller beitepusser bør ikke benyttes i slåtte marka. Om det blir aktuelt med beite i slåtteenga bør dette fortrinnsvis skje fra et par uker etter slåttene og utover høsten. Tilleggsfôring bør unngås da det kan føre til oppgjødsling, samt spredning av uønskede arter. Vårbeite bør unngås med tanke på forekomster av orkideer, og særlig sau som beiter selektivt, velger ofte de beste artene først, og blant disse er mange av orkideene. Det bør fortrinnsvis benyttes lette storferaser, sau eller geit til beitet, og benyttes storfe bør perioden avpasses etter vær og føre ut fra faren for tråkkskader i slike våte enger.

Ut fra arbeidsmengden vil en foreslå at vollen deles i tre, og at en «teig» restaureres om gangen. De to store grøftene som strekker seg fra øverst til nederst på vollen, og som vises i fig. 3, kan brukes for å dele inn enga. En bør starte restaurering av teigen lengst mot øst og nærmest seterhuset først, da denne har best potensial og størst artsmangfold, før en gradvis jobber seg vestover. Grøftene er vist på skjøtselskart i fig. 5. Når trærne er borte og en på sikt har fått etablert ei slåtteeng, kan en ha målsetning om at hver teig slås minimum hvert 3. år. Særlig på de to vestre teigene kan det de første årene etter gjenåpning være behov for å slå oftere, hvert år eller hvert andre år, da disse i større grad er dominert av høyvokst, tett gras.

Hele Høydalen har historisk sett vært et viktig område for utmarksbeite. Beitetrykket er i dag lavt, og kan med fordel økes med tanke på å opprettholde verdier knyttet til hagemark og beiteskog. Sambeite med ulike dyreslag vil være en stor fordel, men en bør unngå høye konsentrasjoner av de tyngste kjøttferasene da det er store arealer med myr, til dels også slåttemyr og fuktige beitemarker som kan få omfattende tråkkskader av slike store tunge dyr. Øker mengden beitedyr, bør en gjerde inne slåttemarkslokalitetene i dalen for å unngå ukontrollert avbeiting av disse.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Ifølge Lykkja (1956) ligger Bakslættet under Oppigard Haugen, men her var det en tvist på tidlig 1800-tall. Videre finner vi at Bakslættet var slåtteeng, og at det var setring her fram til 1944. Gården henta for øvrig 40 høylasse i utmarka, og fødte 20 kyr og ungdyr, tre hester og 38 sauer i 1835 (etter det ble den delt i Oppigard og Nedigard i 1850, slik at tallene er lavere ved senere folketellinger). Også andre navn i området, som Stakkslættet og Innlegget vitner om eldre kulturpåvirkning.

Også ifølge grunneier Ane Haugen Wexselsen (pers.medd.) har engene vært i bruk med slått til på 1940-tallet. Etter det har setervollen grodd igjen, og det er bare fjerna enkelte bjørker like nord for seterhuset, men når er unge bjørker på full fart inn også her.

2.4 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Slåtteenga på Bakslættet bærer tydelig preg av tilgang på kalkrikt sigevann som kommer fra liene i sør. Den består etter NiN 2.2 (Bratli et al. 2019) av kalkrik våteng (V10-C-2), men mot øst er det også innslag av kildevannspåvirket våteng (V10-C-3). Arter som sumphaukeskjegg, enghumbleblom, sølvbunke, mjødurt, skogstorkenebb, fjelltistel, blåtopp, bleikstarr, kornstarr, hvitmaure og skogrørkvein preger

store deler av enga. I tillegg forekommer fjellfrøstjerne, jåblom og fjelltistel i mer kildepåvirka arealer. Også nattfiol og minst en annen orkide (antatt skogmarihand) ble registrert. Mot vest øker dominansen av bjørk, og her er også innslaget av skogrørkvein høyere. I tilknytning til grøftekastene rundt enga og mellom teigene inngår også noe lyng, blant annet blåbær og pors. Også en del lavvokst vier inngår, i tillegg til sparsomt med ung gran og furu. Det er ikke registrert rødlistearter basert på Norsk rødliste for arter fra 2021 (Artsdatabanken 2021) eller fremmedarter basert på Fremmedartslista fra 2018 (Artsdatabanken 2018) i lokaliteten. I den grad det er potensiale for rødlistearter, er det i første rekke potensiale for moser.

Figur 5. Skjøtselsskart med avmerkta skjøtselssoner for Bakslættet. Sone 1 (1.1-1.3) er områder hvor det kan slås uten alt for mye restaurering. Resten av lokaliteten (sone 2) krever omfattende restaurering. Grøftene er markert med blå linjer. Disse kan brukes for inndeling av enga i forbindelse med framtidig restaurering og slått.

2.5 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):

Å gjennom restaurering og senere slått minst hvert 3. år gjenopprette og videreutvikle artsmangfoldet knyttet til kalkrike fuktige slåtteenger.

EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:

Sone 1.1-1.3: Sein slått an det enkelte delområde hvert 3. år med påfølgende fjerning av høyet etter bakketørking og vending. Det skal ikke gjødsles, pløyes eller jordarbeides.

Sone 2: Hogst av det aller meste av bjørkeskogen på hele vollen på sikt slik at den kan slås. På sikt skal slåttearealet i de tre teigene 1.1-1.3 utvides til å omfatte slått av hele vollen med slått av ca. 1/3 av arealet hvert år. Det skal på sikt slås helt ut i kantsonene.

TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:

Stabilt eller økende arts mangfold knyttet til artsrike slåtte-våtenger og redusert forekomst av ungskog og høgvekste grasarter som har økt i omfang i forbindelse med gjengroing.

2.6 Restaureringstiltak

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBruk M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OM RÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Slått av alle de tre de mest åpne flekkene et og samme år som et ledd i restaurering. Slått i løpet av august med tohjulstraktor, ljà eller ryddesag. Alt høyet fjernes etter minst et par dager med bakketørking og vending. Tørkingen sikrer at plantene slipper frøene før høyet fjernes. Det skal ikke tilføres gjødsel eller sprøytemidler. Lokaliteten jordarbeides ikke. Om høyet ikke anvendes til fôr, deponeres det på en slik måte at det ikke bidrar til oppgjødsling av slåtteengene.	2022/2023	Sone 1.1-1.3	August
På sikt hogst av det aller meste av skogen i sone 2. Enga deles i tre teiger etter de største grøftene (jf. kart i fig. 5). Hogst av skogen i den østligste teigen først, så den midtre teigen, og den vestligste teigen til slutt. Det meste av bjørka i hver teig kan tas ut samtidig. Eldre selje og eventuell rogn settes igjen med tanke på insekter, fortrinnsvis langs kantene av enga eller i forbindelses med de største grøftene. Stubbene må kuttes av så lavt som mulig, og eventuelt freses ytterligere ned for å lette slåttten. Eventuell kjøring med tynge kjøretøyer på frossen mark. Arbeidet må tilpasses skjøtsel av andre slåttemarkar på gården.	2022-2026	Sone 2	Når det er tid

2.7 Skjøtselstiltak

Slått

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OM RÅDE	TIDSROM (MND/UKKE)
Slått av ca. 1/3 av slåttemarka hvert år i løpet av august med tohjulstraktor, ljå eller ryddesag. På sikt bør det slås helt ut i kantene etter hvert som skogen fjernes. Alt høyet fjernes, fortrinnsvis etter et par dager med bakketørking og vending. Alternativt kan graset hesjes. Tørkingen sikrer at plantene slipper frøene før høyet fjernes. Det skal ikke tilføres gjødsel eller sprøytemidler. Lokalitetene jordarbeides ikke. Om høyet ikke anvendes til fôr, deponeres det på en slik måte at det ikke bidrar til oppgjødsling av slåtteengene.	Årlig	Sone 1	I løpet av august

Generelt gjelder for skjøtselsslått:

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes gjerne 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med tohjulsslåmaskin eller ljå, avhengig av bratthet. Kantklipper med skjæreblad kan benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller husdyrgjødsel.

Beiting

Det er ifølge grunneier ikke aktuelt med beiting på Bakslættet i første omgang. Om det likevel skulle bli aktuelt, følger noen generelle råd for beiting i slåttemark nedenfor.

Generelt gjelder for beiting i slåttemark:

- Beiting kan være positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Unngå beite dersom det er insektarter eller karplantearter i slåtteenga som blir negativt påvirket.
- Tunge storferaser bør ikke beite i fuktig slåttemark/våteng (pga. tråkkskader). Sauen beiter selektivt på arter som er ønsket i enga, og beitetrykk på slike arter bør overvåkes.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønngjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåtten seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere i gang)
- Unngå tilleggsfôring inne på slåttemarka, flytt heller dyra til annet beite.
- Slåttemark med rik vårblostring (f.eks. med tidligblomstrende orkideer og marinøkler) bør ikke vårbeites.

- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.
- Enga bør gjerdes inne om det er aktuelt med beite med tanke på å regulere beitetrykket. En kan også vurdere å skiftebeite enga på de tre skiftene langs grøftene for å kunne styre beitet ytterligere.

Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBruk M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UKE)
Fjerning av kvist, greiner og annet ved- og ryddeavfall.	Årlig	Hele vollen	Vår
Eventuelle oppslag av trær som kommer opp igjen etter hogst i kantsonene og langs grøftekastene inne på enga bekjempes med jevne mellomrom for å opprettholde innslipp av lys på engene.	Hvert 3.-5. år	Kantsoner rundt enga	Vår, sommer, høst.
Eventuelle oppslag av trær som kommer opp igjen etter hogst ute i selve engene bekjempes ved behov for å unngå at de blir et problem ved neste slått i den aktuelle teigen.	Ved behov	Hele vollen	Når det er tid.

2.8 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERING ÅR:

Det er usikkert når skjøtsel og restaurering vil bli igangsatt, men planen bør evalueres ca. 5 år etter igangsatt restaurering med tanke på å vurdere effekten av restaureringstiltakene.

BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:

-

GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK:

-

PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:

Ane Haugen Wexelsen

3 Kilder

- Artsdatabanken. 2018. Norsk rødliste for Naturtyper 2018. <https://www.artsdatabanken.no/rodlistefornaturtyper>
- Artsdatabanken. 2021. Norsk rødliste for arter 2021. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Artsdatabanken og GBIF Norge. 2022. Artskart - internettportal for artssøk. <http://artskart.artsdatabanken.no/>
- Bele, B. og Norderhaug, A. 2008. Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge. Bioforsk FOKUS Nettutgave publisert hos Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/Pages/180073#180073>
- Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., et al. 2019. Beskrivelse av kartleggingsenheter i målestokk 1:5000 etter NiN (2.2.0). Utgave 1, kartleggingsveileder nr 4, Artsdatabanken, Trondheim. https://www.artsdatabanken.no/Files/29653/Beskrivelser_av_kartleggingsenheter_m_lestokk_1_5000.pdf
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13. 2. utgave 2006 (oppdatert 2007). DN-håndbok 13. https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat2/attachment/54/handbok-13-080408_low.pdf
- Lykkja, N. 1956. Meldal bygdebok. 3-5 1-3 3 : Gard og ætt. Meldal kommune, Meldal.
- Miljødirektoratet. 2021. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. <https://www.miljodirektoratet.no/sharepoint/downloaditem?id=01FM3LD2WDNUR7KEUQF5GZJ7WERBERV5RR>
- Miljødirektoratet. 2022. Naturbase. <http://kart.naturbase.no/>
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens Kartverk, Hønefoss.
- NGU. 2022a. Interaktivt berggrunnskart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. <https://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- NGU. 2022b. Interaktivt løsmassekart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. http://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/
- Svalheim, E., Garnås, I. og Hauge, L. 2018. Slåttemark, veileder for restaurering og skjøtsel. NIBIO Rapport 4/151/2018. https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmloi/bitstream/handle/11250/2579098/NIBIO_RAPPORT_2018_4_151.pdf
- Svalheim, E. J. upubl. Utkast til faktaark for naturtypen slåttemark, versjon 29. nov 2014, revidert 2018.

Vedlegg

Bilder

Bildene viser enga på Bakslættet delt i teiger (jf. kart i fig 5). Teig 1 ligger mot øst og teig 3 mot vest.

Teig 1

Figur 6. 32W Ø537162 N6996917. Østre del av Bakslættet (Teig 1) sett fra nordvest mot sørøst. Åpne partier avløses av mer gjengrodde. All bjørka må fjernes før det kan slås her. Om det kal settes igjen trær bør dette gjøres langs de største grøftene eller i kantsonene rundt eng. Større seljer bør prioriteres satt igjen med tanke på tidligflygende insekter. Også andre unge trær ute i engene hogges. De største granene i kantene kan stå til de oppnår tømmerkvalitet og hogges etterpå. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 7. 32W Ø537172 N6996953. Teig 1 sett fra nord mot sør. En skimter så vidt veggen på seterskjulet sentralt i bildet. Med litt rydding av unge trær, kan dette arealet slås, og bør derfor prioriteres for restaurering. Arealet har høyt innslag av baskerevende arter knyttet til fuktige enger. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 8. 32W Ø537172 N6996953. Teig 1 sett fra nord mot sørvest. Skillet mot teig 2 går ved grøfta ved den stipla oransje linja. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 9. Detaljbilde av artsinventaret i enga. Mye mjøddurt, blåknapp, hvitmaure og fjelltistel kan sees. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Teig 2:

Figur 10. 32W Ø537152 N6996927. De mest åpne partiene sør i teig 2 sett mot vest. Akkurat dette arealet kan slås uten særlig mye restaurering, men både lenger nord i teien, og i kantsona mot teig 3 i bakgrunnen kreves omfattende hogst av skog. Skogrørkvein er en av de dominerende artene her. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Teig 3:

Figur 11. 32 W Ø 537090 N6996921. Helt vest i teig 3 sett mot nord. Som en ser, er her mye høgvokst gras og bjørk som må fjernes før det kan slås. Betydelige mengder skogrørkvein inngår i feltsjiktet. Helt inn mot grøfta er det enda tørrere og noe lyng inngår, blant annet blåbær. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 12. Grøftekastet vest for teig 3 som skiller denne fra myra mot vest. Fotografen står i myra, og det er betydelig forskjell i artssammensetning særlig i bunnsjikt og lavere del av feltsjiktet mellom myra her og enga øst for grøfta. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Naturtypelokaliteter

Bakslættet

ID: NINFP2110056177

Naturtype: Semi-naturlig våteng (ntyp_E16)

Kartlagt: 24/09/2021

Nøyaktighet: Meget god (5 - 20m)

Størrelse: 7 921m²

Tilstandsvurdering: Dårlig

Naturmangfoldvurdering: Moderat

Samlet lokalitetskvalitet basert på Miljødirektoratets instruks: Lav lokalitetskvalitet

Verdi etter DN-Håndbok 13: Viktig – B.

Tilstandsbeskrivelse: Tilstand er vurdert som dårlig da lokaliteten består av våteng som var slått, inntil den gikk ut av bruk for 50-60 år siden. Etter det har området bare vært sporadisk beita av dyr på utmarksbeite. Dette har ført til en gradvis gjengroing med bjørk og høgvokste grasarter som skogørkvein. Setra er omgitt av myr, og lokaliteten er etablert gjennom en grøfting av myra i form av noen få, store grøfter gjennom lokaliteten og ei stor avskjæringsgrøft opp mot lia i sør. Seinere er den slått. Særlig avskjæringsgrøfta som går rundt enga, er fremdeles godt synlig. På mindre arealer i øst har det vært rydda lauv-sopp-slag i løpet av de siste årene. Et seterskjul ligger like sør for lokaliteten, og her lå tidligere også et sommerfjøs. I nord lå ei høyløe. Det er ikke kjent at det noen gang har vært brukt kunstgjødning her, og det er også grunn til å tro at det bare har vært brukt sparsomt med husdyrgjødning. Det på sikt planer om å rydde lokaliteten for ungbjørk og gjenoppta slåtteskjøtsel.

Naturmangfoldsbeskrivelse: Naturmangfold er vurdert til moderat basert på areal (over 5 daa). Enkelte (5) habitatspesifikke arter ble registrert. Rødlisterarter av karplanter, moser, lav eller sopp er ikke registrert verken nå eller tidligere. Av arter dominerer blant annet skogørkvein, mjødurt og sumphaukeskjegg. I tillegg ble arter som bekkeblom, myrhatt, trådsiv, marihand (antatt skogmarihand), nattfiol, jåblom, fjellfrøstjerne, hvitmaure og fjelltistel registrert. Noe lyng kommer inn langs kantene av de største grøftene.

Verdi begrunnelse: Basert på utkast til faktaark for slåtte-mark fra 2018 oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse (nesten 8 daa), middels vekt på typevariasjon da store deler av enga består av våteng, og lav vekt på artsmangfold og rødlisterarter ut fra observerte arter og potensiale for rødlisterarter. potensiale for sjeldne og rødliste arter er sannsynligvis dårlig for en rekke artsgrupper foruten for moser hvor det er et visst potensiale. Den oppnår videre lav vekt på tilstand og på påvirkning ut fra betydelig gjengroing i partier og opphør av skjøtsel langt tilbake. Til sist oppnår den lav til middels vekt på landskapsøkologi da den i noe grad er en del av et større kulturlandskap i Høydalen. Samlet sett oppnår den verdien Viktig – B da den består av slåttevåteng i forfall. Verdien er svak og vil forringes ytterligere om tiltak ikke settes i verk. Den kan styrkes gjennom målrettet skjøtsel og restaurering.

Artslister

Tabell 1: Artsliste for Bakslættet basert på feltkartlegging (24.09.2021), samt eksport fra Artskart (23.03.2022) (Artsdatabanken og GBIF Norge 2022). Fugler er holdt utenfor. Lista er ikke uttømmende.

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Seneste funn
Karplanter	<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Achillea ptarmica</i>	Nyseryllik	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gulaks*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Betula pubescens</i>	Bjørk	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Bistorta vivipara</i>	Harerug*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Calamagrostis purpurea</i>	Skogrørkvein	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Carex pallescens</i>	Bleikstarr	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Carex panicea</i>	Kornstarr	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Cornus suecica</i>	Skrubbær	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Crepis paludosa</i>	Sumphaukeskjegg	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Dactylorhiza</i> sp.	Marihånd sp.	-	24.09.2021
Karplanter	<i>Deschampsia cespitosa</i> ssp. <i>cespitosa</i>	Sølvbunke	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Festuca rubra</i>	Rødsvingel	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Galium boreale</i>	Hvitmaure*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Galium uliginosum</i>	Sumpmaure*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Geum rivale</i>	Enghumleblom	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Luzula multiflora</i>	Bakkefrytle*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Molinia</i>	Blåtopp	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Myrica gale</i>	Pors	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Parnassia palustris</i>	Jåblom*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Picea abies</i>	Gran	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Pinus sylvestris</i>	Furu	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Platanthera bifolia</i>	Nattfiol*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Ranunculus acris</i>	Bakkesoleie	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Salix</i> sp.	Vier sp.	-	24.09.2021
Karplanter	<i>Salix caprea</i>	Selje	LC	24.09.2021

Karplanter	<i>Saussurea alpina</i>	Fjelltistel*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Scorzoneroides autumnalis</i>	Føllblom	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Sorbus aucuparia</i>	Rogn	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Succisa pratensis</i>	Blåknapp*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Thalictrum alpinum</i>	Fjellfrøstjerne*	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Veronica chamaedrys</i>	Tveskjeggveronika	LC	24.09.2021
Karplanter	<i>Viola palustris</i>	Myrfiol	LC	24.09.2021
Moser	<i>Sphagnum warnstorffii</i>	Rosetorvmose	LC	24.09.2021

* Arten er en kjennetegnende art/tyngdepunktsart/skilleart for semi-naturlig eng.

Tiltakslogg, grunneiers/drifters notater

Grunneiers å egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

AREAL/DELOMR ÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK / TIMER	ÅR

Biofokus

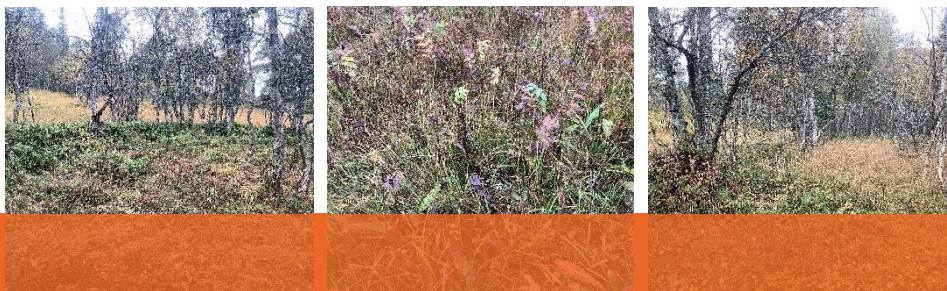
– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2022–060
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-095-3

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no